

«Πώς σας έκαναν, ωρέ»

(Μια εύθυμη Καστανιώτικη ιστορία, γεμάτη ανθρωπιά)

Γράφει ο **ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΥΦΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ**

Φιλολογος Λυκειάρχης και Πρόεδρος

του Συλλόγου των Απανταχού

Καστανιωτών Ευρυτανίας

«Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ»

Όταν, έχοντας συμπληρώσει τα δεκαοχτώ και όντας φοιτητής πια, βρισκόμουν στο χωριό μας, επισκεπτόμουν και εγώ τα καφενεία του χωριού μας που εκείνο τον καιρό ήταν άλλοτε τρία και άλλοτε τέσσερα και σύχναζαν σ' αυτά, γεμίζοντάς τα, οι συγχωριανοί μας, οι οποίοι - εκτός των άλλων - ιδιαίτερα τις Κυριακές και τις αργίες επιδίδονταν και στα παιχνίδια με την τράπουλα (πρέφα, σκαμπίλι, ξερή και αργότερα δηλωτή).

Έτσι μου δόθηκε πολλές φορές η ευκαιρία να ακούσω τη στερεότυπη έκφραση **«πώς σας έκαναν, ωρέ»** την οποία - έλεγαν οι κερδισμένοι με αποδέκτη εκείνους που έχαναν.

Θεωρώντας τη φράση αυτή ως απόλυτα επιτρεπτή και φυσιολογική για να δηλώσει την ικανοποίηση των νικητών, την αντιπαρήλθα και δεν ασχολήθηκα ποτέ μ' αυτήν.

Πέρασαν τα χρόνια και οι καιροί, έφυγαν οι συγχωριανοί μας (οι γεροντότεροι για την **Ουράνια Πολιτεία** και οι νεότεροι για να βρουν μια καλύτερη τύχη εδώ, στην Πατρίδα μας, ή στα ξένα) έκλεισαν τα καφενεία - εκτός από ένα - και, φυσικά, αραίωσα και εγώ τις επισκέψεις μου στο χωριό, ιδιαίτερα μετά το 1995 που μας άφησε χρόνους η μακαρίτισσα η μάνα μου.

Ωστόσο οι θύμησες των παλαιών ημερών που πέρασα στο χωριό μας, αφού σ' αυτό μεγάλωσα και ανδρώθηκα, έμειναν για πάντα χαραγμένες στο

νου μου. Ανεξίτηλες έμειναν και οι μορφές αλλά και κάποια λόγια πολλών συγχωριανών μας, ανάμεσα στα οποία (λόγια) συγκαταλέγεται και η φράση «**πώς σας έκαναν ωρέ**» που αποτελεί και τον τίτλο του παρόντος αφηγήματος.

Ο μπάρμπα - Αποστόλης Μπαλτάς με τη σύντροφο της ζωής του θεια – Αγλαΐα. Στη φωτογραφία εικονίζεται με τη στολή του Ευζώνου, όταν υπηρετούσε στο 2/39 Σύνταγμα Ευζώνων, με έδρα το Μεσολόγγι.

Ξαφνικά το προπερασμένο καλοκαίρι, τον Αύγουστο του 2004, στο παντοπωλείο και καφενείο του **Χρήστου του Κουρούμπα**, ενώ παρακολουθούσα μια παρτίδα πρέφας και έπαιζαν ο ξάδελφός μου **Θανάσης Παλαιός**, ο φίλος και συγχωριανός **Παναγιώτης Ευαγ. Παναγιώτης** και ο προ τριμήνου σχεδόν εις Κύριον εκδημήσας γαμπρός της Καστανιάς, αείμνηστος **Νίκος Ντούρος**, άκουσα τον Παναγιώτη Βαστάκη να λέει στους δύο συμπαίκτες του: «**Πώς σας έκαναν ωρέ**», δηλώνοντάς τους έτσι ότι από λαθεμένο παίξιμο και μη έχοντες χαρτιά «**μπήκαν και οι δύο μέσα**», όπως συνηθίζουμε να λέμε στο παίξιμο της πρέφας.

Η αντίδρασή μου τώρα ήταν άμεση. Ζήτησα να μάθω από τον Παναγιώτη γιατί χρησιμοποίησε τον πληθυντικό στο ρήμα «**έκαναν**» και όχι τον ενικό «**έκανα**», αφού αυτός μόνος του, παίζοντας επιδέξια, «**έβαλε μέσα**» τους δύο συμπαίχτες του. Ως απάντηση δέχτηκα τα ξεκαρδιστικά γέλια και των τριών που με έκαναν να νιώσω ασχημα, γιατί προφανώς αγνοούσα - και αυτό είναι αλήθεια - ότι η φράση αυτή είχε ιστορία ογδόντα περίπου ετών κι σχετίζεται με μια αληθινή καστανιώτικη εύθυμη ιστορία, γεμάτη ανθρωπιά

που απηχεί το μεγαλείο και την καλοσύνη των παλαιών συγχωριανών μας, **όταν ο ένας ήταν για τον άλλο και όλοι μαζί για το χωριό μας.**

-Τι δεν ξέρεις, ξάδερφε, μου είπε ο **Θανάσης ο Παλαιός**, ότι τη φράση αυτή την είπε ο μακαρίτης ο μπάρμπα μας **Απόστολος Μπαλτάς**, ο **Μπαλταποστόλης**, όπως τον έλεγαν;

-Φυσικά, όχι του απάντησα, παρόλο που τον βεβαίωσα ότι την είχα ακούσει πολλές φορές να τη λένε οι παλιοί Καστανιώτες.

-Αύριο, πρωί - πρωί, θα έρθω στο σπίτι σου να σου διηγηθώ τα καθέκαστα μ' αυτή την ιστορία, να τη γράψεις και να τη βάλεις στον «**Καστανιώτη**» να τη διαβάσουν και οι άλλοι συγχωριανοί μας και να είναι σαν ένα μνημόσυνο για το μακαρίτη το μπάρμπα μας που πήγε αδικοχαμένος, αφήνοντας πίσω του τη χήρα γυναίκα του θεια - **Αγλαΐα** και τρία ορφανά (τη **Βασιλική**, το **Στέλιο** και τον **Παναγιώτη**).

Έτσι και έγινε. Πρωί - πρωί την επόμενη ημέρα ο Θανάσης ήρθε στο σπίτι μου. Πίνοντας οι δυο μας καφέ στο κεφαλόσκαλο της αυλής μου, εκεί που με το μακαρίτη τον πατέρα μου καθόμασταν και τραγουδούσαμε, σχεδόν κάθε βράδυ τα καλοκαίρια, τραγούδια της κλεφτουριάς, της ξενιτιάς και της αγάπης, μου διηγήθηκε μια εύθυμη ιστορία, γεμάτη ανθρωπιά που με έκανε να νιώσω υπερήφανος ως **Καστανιώτης** και ως συγγενής ενός ανθρώπου που αποτέλεσε την ενσάρκωση της Καστανιώτικης λεβεντιάς και καλοσύνης.

-Λοιπόν, ξάδερφε, άρχισε να διηγείται ο Θανάσης, ο μπάρμπα μας (αδελφός της μάνας μου και πρωτεξάδελφος του μακαρίτη του πατέρα σου) ο **Αποστόλης Μπαλτάς** ήταν περιζήτητος λαντζιέρης. Δούλευε όσο δύο ή τρεις άλλοι και γι' αυτό, απ' όπου πέρασε, άφησε εποχή.

Στα μέσα της δεκαετίας 1920 - 1930 δούλευε στην ταβέρνα του **Τρίγκα**, στην Πλατεία Κολωνακίου. Ήταν τύπος ευχάριστος, καταδεκτικός, καλοπροαίρετος, αλλά και ιδιαίτερα επιτιμητικός όταν έβλεπε παράξενα και παράλογα να συμβαίνουν γύρω του.

Την εποχή αυτή, δηλαδή κάπου εκεί μπροστά - μετά τα 1925, ήρθαν από την Καστανιά στην Αθήνα και δυο δεκαπεντάχρονα Καστανιωτόπουλα να βρουν δουλειά και να προκόψουν για να βοηθήσουν τους γονείς του και τα μικρότερα αδέλφια τους που είχαν μείνει στο χωριό.

Ακολουθώντας και αυτά τη συνήθεια του καιρού τους, όταν ήρθαν από το χωριό στην Αθήνα, βρήκαν τους άλλους Καστανιώτες εκείνου του καιρού που μαζεύονταν στην πλατεία Κολωνακίου. Αυτοί πήραν στα σπίτια τους και φιλοξένησαν και τα δύο Καστανιωτόπουλα μέχρι να τους βρουν δουλειά.

Πρωτοστάτες σ' αυτή την άτυπη ένωση των Καστανιωτών εκείνου του καιρού, που πρέπει να τη θεωρήσουμε ως «πρόδρομο» του Συλλόγου μας,

ήταν ο μπάρμπα - **Σωτήρης Βαστάκης**, φύλακας στο «Μουσείο Μπενάκη», ο μπάρμπα μου **Γιώργος Υφαντόπουλος** που εργαζόταν στο Ξενοδοχείο της Μεγάλης Βρετανίας ως γενικός αποθηκάριος, ο μπάρμπα **Βαγγέλης Παλιός**, οι αδελφοί **Δημήτρης** και **Φάνης Μπαλτάς** (οι αδελφοί φωτογράφοι) και φυσικά και ο μπάρμπα μας ο **Απόστολος Μπαλτάς**.

Σε δύο - τρεις ημέρες, αφότου ήρθαν από το χωριό, βρήκαν δουλειά στα δύο Καστανιωτόπουλα, σε κάποιο ξενοδοχείο εκείνου του καιρού στην περιοχή της Ομόνοιας.

Για να δημιουργήσουν καλή εντύπωση και οι δύο τους, ρίχτηκαν στη δουλειά, δουλεύοντας ώρες πολλές, χωρίς να έχουν και την ανάλογη μεταχείριση από τον εργοδότη τους, έναν μεσήλικα κοντόχοντρο ξενοδόχο, που ήταν κατεξοχήν φιλοχρήματος και δεν ήταν διατεθειμένος να δώσει **«ούτε στον Άγιο του νερό»**, όπως λέει και ο λαός μας.

Πέρασαν δυο-τρεις μήνες και τα δύο Καστανιωτόπουλα έμειναν απλήρωτα. Όταν ζήτησαν την αμοιβή για τη δούλεψή τους, οι υποσχέσεις πήγαιναν από το αύριο στο μεθαύριο. Φυσικό λοιπόν επακόλουθο ήταν να εκφράσουν τα παράπονά τους στους άλλους συγχωριανούς τους που προαναφέραμε, οι οποίοι και ανέλαβαν να μιλήσουν στον κακοπληρωτή εργοδότη τους.

Καινούργιες υποσχέσεις δόθηκαν και πάλι, αλλά ο καιρός περνούσε και τα Καστανιωτόπουλα έμεναν και πάλι απλήρωτα και έτσι αναγκάζονταν να δανείζονται - για τα έξοδά τους από τους άλλους συγχωριανούς τους και φυσικά και από τον μπάρμπα - **Αποστόλη** τον **Μπαλτά** που παρουσιαζόταν και ως προστάτης και κηδεμόνας τους.

Και σαν να μην έφταναν αυτά, κάποια νύχτα, εκεί, που κοιμόνταν, δέχτηκαν την επίθεση του εργοδότη τους που είχε κακή πρόθεση, επιδιώκοντας τη σεξουαλική κακοποίησή τους. Άμεση όμως ήταν η αντίδραση των δύο παιδιών. Απωθώντας τον και ρίχνοντας τον κάτω, αφού του τις έβρεξαν λίγο, έφυγαν αμέσως και ξενύχτησαν περιπλανώμενα μέχρι να συναντήσουν την άλλη μέρα, το πρωί, στο Κολωνάκι, τους άλλους συγχωριανούς τους και φυσικά πρώτο και καλύτερο τον μπάρμπα - **Αποστόλη Μπαλτά** που εργαζόταν εκεί. Του διηγήθηκαν το πάθημά τους και τον παρακάλεσαν να συνεννοηθεί με τους άλλους συγχωριανούς τους και να τους βρουν κάπου αλλού δουλειά, αφού, όπως εξελίχτηκαν τα πράγματα, ούτε ζωγραφιστό δεν ήθελαν να δουν τον ξενοδόχο, τον μέχρι τότε εργοδότη τους.

Εκείνος, ο μπάρμπα - **Αποστόλης**, δεν έχασε καιρό. Το μεσημέρι της ίδιας μέρας παρακάλεσε κάποιο γνωστό του δικηγόρο που έτρωγε στην ταβέρνα του **Τρίγκα**, αφού του διηγήθηκε με το ν και με το σίγμα το πάθημα

των μικρών προστατευόμενων του, να τον συμβουλεύσει τι να κάνει. Ο δικηγόρος, εκτιμώντας ιδιαίτερα τον μπάρμπα - **Αποστόλη** και βλέποντας την κατάφωρη αδικία («**Το άδικο δεν ευλογείται ποτέ**») υπέβαλε τις μηνύσεις και τις αγωγές που έπρεπε.

Σε λίγο καιρό, όταν ήρθε η ημέρα της εκδίκασης της υπόθεσης, όλοι οι Καστανιώτες μαζεύτηκαν στην αίθουσα του Δικαστηρίου. Το «παρών», έδωσε πρώτος και καλύτερος και ο μπάρμπα - **Αποστόλης Μπαλτάς**. Ντυμένος με φρεσκοσιδερωμένο κουστούμι και πουκάμισο και φορώντας γραβάτα και ρεμπούκλικο καπέλο, περίμενε να έρθει η σειρά που θα εκδικαζόταν η υπόθεση.

Όταν ο Πρόεδρος φώναξε τον εναγόμενο ξενοδόχο και ως ενάγοντες τα δύο Καστανιωτόπουλα, ο μπάρμπα - **Αποστόλης** πλησίασε και αυτός στην έδρα. Όσοι δεν τον ήξεραν, σίγουρα υπέθεσαν - από το ντύσιμό του - ότι θα ήταν κάποιος ονομαστός δικηγόρος των Αθηνών, ίσως δικηγόρος υπεράσπισης του κατηγορούμενου ξενοδόχου.

Νεκρική σιγή επικρατούσε στο ακροατήριο. Όλοι αγωνιούσαν για την έκβαση της δίκης.

-Ποιος είστε εσείς, Κύριε, και τι θέλετε εδώ, ρώτησε ο Πρόεδρος τον μπάρμπα-Αποστόλη.

-**Απόστολος Μπαλτάς** του Αθανασίου και της Ευαγγελίας, εκ Καστανιάς Προυσού Ευρυτανίας, απάντησε εκείνος, προστάτης των δύο παιδιών. Με ποιον έχω την τιμή να ομιλώ;

Ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου είμαι, απάντησε εκείνος, χωρίς να πει το όνομά του, και ζήτησε να μάθει τι ακριβώς είχε συμβεί.

Διστακτικά και πολύ φοβισμένα τα δύο Καστανιωτόπουλα με τρεμουλιαστή φωνή προσπαθούσαν να εκθέσουν στον Πρόεδρο του Δικαστηρίου τι τους είχε συμβεί.

Δεν έχασε καιρό ο μπάρμπα- Αποστόλης και με τη βροντερή φωνή του απευθυνόμενος στα δυο παιδιά, τους είπε:

-«**Πώς σας έκαναν ωρέ**»; Γέλια και φωνές ξέσπασαν στο ακροατήριο από τους παρευρισκομένους Καστανιώτες εκείνου του καιρού. Αναθάρρησαν βέβαια και τα δύο παιδιά και - με κάθε λεπτομέρεια - διηγήθηκαν στον Πρόεδρο το πάθημά τους.

Όταν τελείωσαν αυτά που είχαν να πουν, ο μπάρμπα-Αποστόλης ζήτησε και πάλι το λόγο. Με μεγάλη προθυμία ο Πρόεδρος του τον έδωσε, ζητώντας του να του πει τι συγγένεια είχε με τα δύο παιδιά.

-Καμία, κ. Πρόεδρε, απάντησε ο μπάρμπα - Αποστόλης. Είναι παιδιά απ' το χωριό μου. Αυτό για μένα είναι πάνω από συγγένειες. Θα αφήσω, κ.

Πρόεδρε, εγώ ο **Απόστολος Μπαλτάς** εκ **Καστανιάς Ευρυτανίας**, να μου ατιμάσουν, να μου προσβάλουν και να μου αδικήσουν τα **Καστανιωτόπουλά μου**, τα **Ρουμελιωτόπουλά μου**;

Καταπέλτης ήταν ο Πρόεδρος στην απόφασή του! Επέβαλε στον άδικο, πρόστυχο και χυδαίο ξενοδόχο τις πιο αυστηρές ποινές που προβλέπονταν από το Νόμο για όλα τα αδικήματά του.

Γεμάτοι ικανοποίηση - για την έκβαση της δίκης - όλοι οι παρευρισκόμενοι σ' αυτήν Καστανιώτες εγκατέλειψαν την αίθουσα του Δικαστηρίου. Έκδηλη ήταν η χαρά και του μπάρμπα-Αποστόλη και η φράση του **«Πώς σας έκαναν, ωρέ»** έμεινε παροιμιώδης, για να τη λένε και να την ξαναλένε από τότε μέχρι και σήμερα στο χωριό μας.

Αυτά μου διηγήθηκε ο **Θανάσης ο Παλαιός**, στην αυλή του πατρικού μου σπιτιού στο χωριό μας, εκείνο το πρωινό του Αυγούστου του 2004, τα οποία είναι πέρα για πέρα αληθινά και μου έδωσαν την ευκαιρία να τα καταγράψω για ανάμνηση και παραδειγματισμό σε μία εποχή που γίναμε ιδιαίτερα φίλαυτοι και εγωκεντρικοί και ενδιαφερόμαστε μόνο για το άτομό μας ή - το πολύ - για το στενό οικογενειακό μας περιβάλλον. Σίγουρα θα τρίζουν τα κόκαλα του Μπάρμπα - **Αποστόλη** του **Μπαλτά** και των άλλων παλιών Καστανιωτών.

Πέρασαν βέβαια τα χρόνια και οι καιροί. Τα δύο Καστανιωτόπουλα της ιστορίας μας μεγάλωσαν και πρόκοψαν και δημιούργησαν τις δικές τους οικογένειες. Εκτός από φίλοι που ήταν, συγγένεψαν, αφού παντρεύτηκαν δυο αδελφές, κι αυτές Καστανιώτισσες. Ο ένας από τους δύο εδώ και πολλά χρόνια «μας άφησε χρόνους» και αναπαύεται στο Κοιμητήριο του χωριού μας. Ο άλλος, κοντεύοντας να καβατζάρει τον αιώνα (σήμερα είναι 95 χρονών) ζει εδώ στην Αθήνα κοντά στα παιδιά του.

Σκληρή όμως στάθηκε η μοίρα απέναντι στον αείμνηστο μπάρμπα - **Αποστόλη** τον **Μπαλτά**. Στα χρόνια της Κατοχής, για να του πάρουν ένα φόρτωμα καλαμπόκι και το γαϊδούρι που το μετέφερε από το Καρπενήσι στο χωριό, κάποιοι ξενοχωρίτες (πατέρας και κόρη) τον έσπρωξαν από πίσω και τον γκρέμισαν λίγο πριν από τη συμβολή του Κρικελοπόταμου με τον Καρπενησιώτη. Εκεί άφησε και την τελευταία πνοή του και ενταφιάστηκε στο χωριό μας, στο χωριό που γεννήθηκε και μεγάλωσε, τρέφοντας γι' αυτό και όλους τους συγχωριανούς του μια πηγαία, γνήσια και ανιδιοτελή αγάπη, όπως άλλωστε επιβεβαιώνει και η ιστορία που καταγράψαμε.

Δημοσιεύτηκε στη Εφημερίδα Ο ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ, φ. 109, ΑΠΡ ΜΑΪ ΙΟΥΝ 2006.

Αρχείο και ψηφιακή Επεξεργασία: Ζαχ. Ζηνέλης